

การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก*

APPLICATION OF SAṄGAHAVATTHU PRINCIPLES IN IMPROVING THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE IN UMPHANG DISTRICT, TAK PROVINCE

พระครูโสภาธรรมคุณ อาภาธโร (มานิตย์)* พระครูวุฒิธรรมสาร

Phrakru Opasdhammakhun Aphatharo (Manit)*, Phrakru Wootidhamsal

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: phrakru5360@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร จากพระไตรปิฎก ตำรา งานวิจัย บทความ วารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อยู่ห่างไกลความเจริญ มีปัญหารายได้น้อย และด้อยโอกาสทางสังคม ทำให้ขาดน้ำใจไมตรีซึ่งกันและกัน เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นได้ง่าย แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ส่วนหลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ประกอบด้วย 1) ทาน การสงเคราะห์ผู้อื่น 2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยไมตรีอันเป็นที่รัก 3) อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ 4) สมานัตตตา การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย และผลวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนฯ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย โดยการสร้างอาชีพ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ปลุกฝังค่านิยมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ฉะนั้น การนำหลักธรรมสังคหัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธอันดี ส่งผลให้เกิดความสามัคคี และมีความสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักสังคหัตถุ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ประชาชนในอำเภออุ้มผาง, จังหวัดตาก

Abstract

This research aims to study the concept of the theory of quality of life development, the principle of social welfare in the development of quality of life, and analyze the application of the principle of social welfare in the development of the quality of life of people in Umphang District,

* Received October 8, 2024; Revised November 17, 2024; Accepted November 23, 2024

Tak Province. It is a documentary research from Tripitaka, textbooks, research, articles, journals, and related documents. Data is collected from related documents and the application of the principle of social welfare in the development of the quality of life of people is analyzed using the descriptive analysis method. The research results found that people in Umphang District, Tak Province live far from development, have low income problems, and are disadvantaged in society, which makes them lack friendliness and conflicts easily occur. The concept of the theory of quality of life development is the process of developing activities related to quality of life in terms of physical, emotional, social, and intellectual aspects by providing knowledge, training in morality, promoting health and hygiene, working together, and living together happily in society. The principle of social welfare in the development of the quality of life of people in Umphang District, Tak Province consists of 1) Alms, helping others, 2) Piya words, speaking with loving kindness, 3) Atthachariya, behaving to be useful, and 4) Samanatta, acting consistently. The results of the analysis of the application of the principle of social welfare in the development of the quality of life of people include: 1) Physical quality of life development by creating jobs, developing infrastructure systems and providing access to public health services 2) Developing mental quality of life by creating learning resources in the community, instilling values in participation in community and local development. Therefore, applying the principles of Sangahavatthu to developing quality of life helps promote good relationships, resulting in unity and peace.

Keywords: Applications, Sangahavatthu, Improving Quality of Life, People in Umphang District, Tak Province

บทนำ

ปัจจุบันสังคมของเราขับเคลื่อนโดยระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์นั้นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้บริบทของพื้นที่นั้น ๆ จึงเกิดเป็นวิถีใหม่แห่งการเร่งรีบ ยื้อแย่ง และดิ้นรน เพื่อที่จะดำเนินไปตามกระแสของความเป็นไปในปัจจุบันให้ได้ นั่นก็คือ การอยู่รอดของชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนทำทุกสิ่งทุกอย่างในความปรารถนาของตนเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ มนุษย์มีความปรารถนาในสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีความต้องการที่จะได้รับความสุขทางกาย สบายทางใจ มนุษย์มักไม่พอใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ชอบแสวงหาที่จะพบเจอกับสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงนึกถึงแต่ตนเอง นำพาซึ่งจิตใจอันไม่บริสุทธิ์จนกระทั่งเกิดการแย่งชิงกันเอง ต่อสู้กันเองในสภาพสภาวะที่รุนแรง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ความเห็นแก่ตัว ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปัญหาอาชญากรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของสมาชิกในสังคม (ทิตินา แคมมณี, 2546) การพัฒนาคุณภาพประชากรในประเทศให้มีประสิทธิภาพด้วยการให้คำปรึกษาและการปลูกฝัง ความเป็นพลเมืองดี เป็นผู้มั่งมีจริยธรรมสูง คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งลักษณะความเป็นผู้มั่งมีจริยธรรมสูงนี้ต้องเกิดกับประชากรส่วนใหญ่ก่อน ประเทศจึงจะสามารถพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524)

ฉะนั้น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกัน โดยน้อมนำหลักทางพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตตา มาเป็นหลักในการประยุกต์ให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชน คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถ รู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง และ

ทำให้ผู้ปฏิบัติพันทุกข์ เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของพระพุทธองค์เป็นความรู้อันบริสุทธิ์ เป็นธรรมะโอสถนานานเอกที่สามารถเยียวยารักษาจิตใจของมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อใจปราศจากสิ่งเหล่านี้ก็ย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตา กรุณา ปราณี มีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า

ทานนจ เปยยวชฺชณจ อตถจริยา จ ยา อิธ

สมานตตตา จ ธมฺเมสุ ตตถ ตตถ ยถา รห

ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (มีวาจาเป็นที่รัก)

สมานตตตา (วางตนสม่ำเสมอ)

อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) โดยที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายว่า ทาน คือ การให้การเอื้อเพื่อ เพื่อแผ้ว เสวยสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของหรือการให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรีมี ความโอบอ้อม อารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้ การทำทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน ดังพุทธ พจน์ที่ว่า “มนาปทา ยิ ลภเต มนาปิ” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่ง ที่น่าพอใจ ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ คือ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดตื้นน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน 2 ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม และสมานตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตนเสมอดันเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

ด้วยประการทั้งปวงสังคหวัตถุ 4 สามารถพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพ กลายเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จตาม ฐานะ อันอยู่บนพื้นฐานของการรู้จักยับยั้งความปรารถนาทางร่างกายและความต้องการทางอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่พอดี สามารถใช้ความรู้ สติปัญญา ปรับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนไม่ให้เกิดความเดือดร้อน หรือให้โทษแก่บุคคลอื่น พร้อม ๆ กับมีความขยันอดทนประกอบอาชีพที่สุจริต มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ มีระเบียบวินัย ยึดกฎเกณฑ์ของสังคม แสวงหาความรู้เพิ่มเติม รู้จักใช้ความคิดและสติปัญญาแก้ไขปัญหาสุขภาพ และการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) โดยเฉพาะประชากรในพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ประกอบด้วย 4 ชาติพันธุ์ คือ ไทย ม้ง ปกาเกอญอ และ โพลว ภาษาไทยเหนือ เรียกว่า ปกาเกอญอว่า ยาง ปัจจุบันใช้คำว่ากะเหรี่ยงดอย ส่วนโพลวปัจจุบัน เรียกว่า กะเหรี่ยงน้ำ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์มีมาก เพราะมีทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ หรือศาสนา อิสลาม ขณะที่บางชาติพันธุ์ก็ยังไม่นับถือผี ปัญหาสำคัญ คือ ทำอย่างไรที่จะทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มคนเหล่านี้ตระหนัก ถึงเรื่องการดูแลรักษาผืนป่า ควบคู่ไปกับการดำรงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ และปัญหา สิทธิในการเข้ารับการรักษา โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายนั้น จำกัดเฉพาะคนสัญชาติไทยเท่านั้นเกิดความไม่เสมอภาค ถึงแม้อำเภออุ้มผางเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเป็นอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอเมือง มากที่สุดในประเทศอีกด้วยก็ตาม ยิ่งกลายเป็นความโดดเด่นและท้าทายต่อระบบการบริหารจัดการที่จะทำอย่างไร จึงจะพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์นี้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสามัคคีและเกิดการพัฒนา ตนเองอย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคห วัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เมื่อนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้จะทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีอาชีพที่มั่นคงสอดคล้องกับการอนุรักษ์ ธรรมชาติ เกิดความรัก ความสามัคคี เอาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง อีกทั้งปลูกฝังค่านิยมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนและท้องถิ่นท่ามกลางกระแสความเป็นสังคมเมืองที่เน้นความเจริญทางวัตถุ จนเกิดเป็นคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข และทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้นำชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เห็นเป็นรูปธรรมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
3. เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร และเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) การดำเนินการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก 2) การดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียน และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก มาทำการแยกแยะ จัดประเภท ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย 2) ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภท มาอธิบายให้ความหมายตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย 3) ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภท ให้ความหมายนำไปเขียนลงในบทต่าง ๆ ตามความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย 4) ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภทให้ความหมายที่เขียนลงในบทต่าง ๆ มาศึกษาวิเคราะห์หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก พร้อมทั้งสรุปและเสนอแนวความคิดประกอบกับทัศนะของผู้วิจัย 5) ขอคำแนะนำ ปรีกษา ความเห็นจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ 6) นำเสนอการศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิเคราะห์หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
4. เสนอผลงานการวิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในส่วนต่าง ๆ ตามลำดับและเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการพัฒนานิกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพรวมกันและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพชีวิตไม่ตายตัว แปรตามบริบทของสภาพแวดล้อมของสังคม

นั้น ๆ ซึ่งมนุษย์ควรมีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน ใน 4 มิติ ดังนี้ 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางอารมณ์ 3) สุขภาวะทางสังคม และ 4) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ซึ่งสามารถอธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ด้วยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้นของมาสโลว์ (the 5 Levels of Maslow's Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and belongingness needs) ความต้องการเห็นคุณค่าของตนเอง (Self-Esteem) และความต้องการบรรลุความหมายและการมีชีวิตตามอุดมคติ (Self-Actualization)

หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก หลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี ย่อมสามารถส่งผลให้มีการพัฒนาชีวิตด้วยการมีความสุขอย่างรู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลง ทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุขโดยการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชน สังคม มีการให้ การแบ่งปันสิ่งของ การให้ความรู้ แม้แต่การให้อภัยแก่กัน เมื่อมีการกระทำผิดต่อกัน ไม่ลำเอียง มีใจเป็นธรรม วางตนเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนไว้ด้วยกันทำให้เกิดความรักสามัคคีในชุมชนสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ประการ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก คือ 1) ทาน เป็นการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน การสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลังของตน 2) ปิยวาจา เป็นการพูดจาด้วยไมตรีพูดด้วยถ้อยคำที่เป็นประโยชน์พูดจาไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ 3) อตถจริยา เป็นการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น รู้จักเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัวทุ่มเทในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นพร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา และ 4) สมานัตตตา เป็นการวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมแก้ไขปัญหากับผู้อื่น ซึ่งย่อมสามารถส่งผลให้คนในสังคม ชุมชน ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ จะได้รับความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผางจังหวัดตาก มี 4 ประการ ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะให้เป็นที่รัก อตถจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์ และสมานัตตตา การวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ในการปฏิบัติตนให้ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของการอยู่ร่วมกันในสังคมในการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มี 2 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ควรส่งเสริมให้ประชาชนดูแลร่างกายให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น ได้รับประโยชน์จากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ย่อมทำให้เกิดสุขภาพกายที่ดีขึ้น มีความสุขในการดำรงชีวิต การออกกำลังกาย การได้รับประโยชน์ทางด้านร่างกาย การบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตประจำวันด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ปฏิบัติตนให้มีการพัฒนาให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย อาศัยอยู่ในที่สะอาด ปลอดภัย ออกกำลังกาย การพักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ควรมีการส่งเสริมพัฒนาระบบการศึกษาและสร้างแหล่งเรียนรู้ ปลูกฝังค่านิยมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีสุขภาพจิตดี มีน้ำใจที่ดีงาม มีความรัก ความสามัคคี เป็นหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น มีการให้ปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะชัดเจน ไม่พูดส่อเสียด พูดด้วยคำที่สุภาพมีนวล จริงใจ เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การชวนช่วยทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะเป็นการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสมช่วยเหลือยอมทำให้ประชาชนได้รับความสุขทางใจมากยิ่งขึ้น การวางตัวเสมอต้นเสมอปลายหนักแน่นให้ความเสมอภาคกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก้ปัญหา ย่อมส่งผลให้ประชาชนได้รับความสุขทางจิตใจมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ของกายกับจิต อันมีจุดมุ่งหมายให้การดำรงชีวิตก่อสิ่งที่เป็นกุศลและมีความสุข เริ่มต้นแต่รู้จักสำรวมระวังสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มากกระทบกับอายตนะทั้ง 6 ซึ่งเรียกว่า อินทริยสังวร ได้แก่ จักขุ โสต ฆานะ ชิวหา กายและใจ ในเวลาที่เห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ หากไม่สำรวมระวังย่อมเกิด “อกุศลธรรมอันลามก” ได้แก่ อภิชฌา และโทมนัส เพราะความโลภอยากได้ของของคนอื่นนั้น ย่อมนำไปสู่การประพฤติดุศีล ทำให้ประกอบอาชีพไม่บริสุทธิ์ และเกิดความเสียใจ ทุกข์ใจ อย่างในกรณีของชาวอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก หากประชาชนยังคงทำการเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวอยู่ก็ต้องแผ้วถางป่าและทำลายหน้าดินอยู่ร่ำไป ภายใต้จิตใจที่มีความโลภนำมาซึ่งความเสียหายและทุกข์ใจ แต่เมื่อหันมาพัฒนาการเกษตรและประกอบอาชีพผลิตสินค้าแปรรูป สินค้า OTOP อันเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กันด้วย ทั้งหมดนี้เป็นผลจากการรักษาศีลผ่านอินทริยสังวรเป็นเบื้องต้น และสามารถพัฒนาระดับจิตใจให้เกิดปัญญาเป็นผลที่สุด เพราะรู้ตามความเป็นจริงของสภาพธรรมที่ปรากฏทางอายตนะทั้ง 6

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและดีงามด้วยอาศัยเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนในสังคม โดยการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ ได้แก่ 1) ทาน คือ การเผื่อแผ่ แบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ทั้งทางทุนทรัพย์ สิ่งของ ปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งการแบ่งปัน การให้คำแนะนำ การให้ความรู้เป็นวิทยาทาน การให้โอกาสพัฒนาทักษะอาชีพ และการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขให้กับประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 2) ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะชัดเจน ไม่พูดส่อเสียด ดุฎกดูแคลน พูดด้วยคำที่สุภาพมีนวล จริงใจ ไม่พูดโกหก เสแสร้ง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่พูดเพ้อเจ้อ บิดเบือนจากความเป็นจริง การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เป็นเหตุให้เกิดความรักสามัคคีของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 3) อตถจริยา คือ การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือกันตามกำลังร่างกายที่ตนมีอยู่ ไม่ได้ถูกบังคับด้วยความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ขวนขวายช่วยทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และ 4) สมานัตตตา คือ การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย มีหนักแน่นให้ความเสมอภาคกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก้ปัญหา ช่วยกันคิดในทางสร้างสรรค์เพื่อให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ควรเข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหาโดยให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหามาให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันทุกครั้ง จึงพอสรุปได้ว่าการนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนซึ่งก็เพื่อให้เกิดความสุขสามัคคี อันอยู่บนพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข ความสามัคคี เกิดเป็นความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ ขณะเดียวกันก็ได้สร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยพัฒนาสู่เป้าหมายทางพระพุทธศาสนาใน 2 ระดับ คือ 1) เป้าหมายการพัฒนาชีวิตระดับโลกียะ มุ่งไปที่ความสุขสำหรับฆราวาส อันเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของแต่ละบุคคลและการอยู่ร่วมกันภายใต้ข้อกำหนดของสังคม และ 2) เป้าหมายการพัฒนาชีวิตระดับโลกุตตระ มุ่งไปที่ความสุขที่ไม่ได้อิงอยู่กับวัตถุสิ่งของต่าง ๆ เพราะมีความเข้าใจความเป็นจริงชีวิตมากขึ้นจนพัฒนาไปสู่ความต้องการเป้าหมายของชีวิตที่สูงขึ้นไป อันเป็นการก้าวข้ามพ้นความทุกข์อย่างสิ้นเชิง หรือการไม่ต้องเวียนเกิดเวียนตายอยู่ในวัฏสงสารซ้ำแล้วซ้ำอีก หรือภาวะนิพพาน ดังนั้น การเข้าถึงเป้าหมายระดับสูงสุดนี้ ก็คือ การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ศิริ ฮามสุโพธิ์ ที่กล่าวว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะมี กำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามความต้องการ และความต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไปได้ตาม กาลเวลาและกาลเทศะ คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ คุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพ ร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานฯ 2) ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใสไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเองครบถ้วน และ สังคมสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิตฯ 3) ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และ ค่านิยมของสังคมในฐานะ เป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุขฯ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543) โดยมีทฤษฎีของมาสโลว์ Maslow, A. H ที่นำเสนอลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ด้วยเชื่อว่า ความสุขของมนุษย์จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นลำดับขั้น ที่สูงขึ้น (Maslow, A. H., 1943)

หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก พื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตากเป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับทรัพยากรธรรมชาติ และการศึกษาด้านภูมิศาสตร์เชิงการตั้งถิ่นฐาน ที่ประชากรอพยพมาจากหลายท้องที่ จึงมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไว้ได้ อย่างดี ทั้งประเพณีการแต่งกาย และความเชื่อที่อิงกับพระพุทธศาสนา ทำให้สังคมมีความสงบสุข อาศัยอยู่ด้วยกัน อย่างเกื้อกูลกัน เคารพซึ่งกันและกัน จึงอนุมานได้ว่าประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อยู่ร่วมกันโดยใช้ สังคหวัตถุ 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการปณิธิ อธิบุญโญ (แก้วบุตดี) ที่พบว่า ด้านทาน ควรให้บริการ ประชาชนเมื่อไปติดต่อราชการ 2) ด้านปิยวาจา ให้เจ้าหน้าที่พูดจาไพเราะ สุภาพ ทักทายประชาชนด้วยความเต็มใจ จริงใจ ให้คำแนะนำกับผู้ที่มารับบริการ 3) ด้านอิตถจริยา ให้เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทุกคนที่มารับ บริการ 4) ด้านสมานัตตตา โดยให้เจ้าหน้าที่บริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ เสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า คนนั้นเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกสิ่ง ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักสังคห วัตถุ 4 ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานในองค์กรได้เป็น อย่างดี จะทำให้คนในองค์กรมีแนวคิด แนวปฏิบัติ ค่านิยม ความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติที่ดีต่อองค์กร ถึงแม้ว่า คนในองค์กรจะมีที่มาจากความแตกต่างกันอย่างหลากหลายก็ตาม ดังนั้น หลักสังคหวัตถุ 4 ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเสียสละ การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น การใช้คำพูดที่ให้กำลังใจกับเพื่อนร่วมงาน พูดจาสุภาพ ให้เกียรติกัน เป็นมิตร บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักเหตุผล มีความเป็นกันเองกับทุกคน ยุติธรรม ไม่เลือกที่รัก มักที่ชัง เท่าเทียมกัน (พระอธิการปณิธิ อธิบุญโญ (แก้วบุตดี), 2557)

ผลวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มี 4 ประการ ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา การพุทจาไพเราะให้เป็นที่ยรัก อุตถจริยา การทำตนให้เป็นประโยชน์ และสมานัตตตา การวางตนให้เสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติตนให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของการอยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง) ที่ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง พบว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดหนองสนมมีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนมเป็นอย่างดี เมื่อแยกเป็นรายด้าน 3.1) การนำหลักสังคหวัตถุ เรื่องทาน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการศึกษา พบว่า ประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีสังคมคล้ายกับสังคมครอบครัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันซึ่งกันและกัน เป็นมิตรต่อกัน ทำให้ประชาชนแห่งนี้คอยแบ่งปันความรู้ คำแนะนำสิ่งที่มีประโยชน์แก่บุคคลอื่นอย่างดี ที่ให้ความหมายไว้ว่า การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน (พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง), 2560)

3.2) การนำหลักสังคหวัตถุ เรื่องปิยวาจา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากิจการ โชติปัญโญ ที่พบว่า ประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีการพุทจาทักทายด้วยน้ำเสียงที่จริงใจ และให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียมเป็นธรรม การใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน มีความเป็นกันเอง ไม่พูดส่อเสียด ที่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ รวมถึงไม่พูดบิดเบือนไปจากความเป็นจริง อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติและผืนป่า บนหลักตรรกที่ว่า “ปารักขาเมือง เมืองอนุรักษ์ป่า” ซึ่งประชาชนทุกคนยึดมั่นในความจริงนี้ พุดจาไปในแนวทางเดียวกัน เกิดความไว้วางใจกัน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของปิยวาจา ที่ให้ความหมายไว้ว่า วาจาเป็นที่ยรัก กล่าวคือ คำสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน เป็นคำที่สมานสามัคคี ให้เกิดความรักใคร่ไมตรี และเกิดความนับถือ ตลอดจนเป็นคำที่ประกอบด้วยประโยชน์ (พระมหากิจการ โชติปัญโญ, 2558) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำเพชร อยู่สกุล เรื่องคุณสมบัติและบุคลิกภาพที่เหมาะสมของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ในด้านการมีวาจาที่สุภาพและอ่อนหวาน

3.3) การนำหลักสังคหวัตถุ เรื่องอุตถจริยา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า ประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก รู้จักและปฏิบัติตนในการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกายหรือแรงใจ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ เพื่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ ช่วยกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่เกียจงาน หรือเลียงงาน ส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันความรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกัน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง (น้ำเพชร อยู่สกุล, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรกมล ชูกุลพงษ์ ที่กล่าวว่าอุตถจริยา คือ การทำให้พนักงานในองค์การเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อองค์กร โดยการเข้าไปช่วยเหลือในส่วนที่ต้องการความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ในการทำงาน หรือการช่วยเหลือหน่วยงานที่ขาดกำลังพล (พรกมล ชูกุลพงษ์, 2554) รวมถึงสอดคล้องกับความหมายของอุตถจริยาของพระมหากิจการ โชติปัญโญ ที่ให้ความหมายไว้ว่า การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม (พระมหากิจการ โชติปัญโญ, 2558) และ 3.4) การนำหลักสังคหวัตถุ เรื่องสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากการศึกษา พบว่า ประชาชนในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีการนำหลักสังคหวัตถุมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวคือ ประชาชนแห่งนี้ ไม่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง รู้จักการประพฤติปฏิบัติตนให้สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ รู้จักการปรับตัวเข้าหากัน วางตนเสมอต้นเสมอปลาย มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันต่อคนทุกเพศ ทุกวัย ไม่ถือตัว ไม่แบ่งแยก ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่เอาเปรียบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน และวางตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรกมล ชูกุลพงษ์ ที่กล่าวว่า สมานัตตตา คือ การมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอจริงใจต่อกัน ความเสมอต้นเสมอปลายจะช่วยให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ไม่ระแวงกัน และเป็นการสร้างความไว้วางใจ

ต่อกัน เกิดความเข้าใจกัน การที่คนในชุมชนเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ จริ่งใจต่อกันจะส่งผลต่อบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันที่ดี (พรกมล ชูบุญกุลพงษ์, 2554)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยการสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยมีทฤษฎีของมาสโลว์ Maslow, A. H ที่นำเสนอลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มารองรับ ส่วนหลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวอำเภออุ้มผาง ประกอบด้วย 1) ทาน การสงเคราะห์ผู้อื่นตามกำลังของตน 2) ปิยวาจา การพูดจาด้วยไมตรีอันเป็นที่รัก 3) อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ รู้จักเสียสละ และ 4) สมานัตตตา การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ความน่าสนใจอยู่ที่พื้นที่นี้มีลักษณะเฉพาะตัวในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับทรัพยากรธรรมชาติ และการศึกษาเชิงภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ที่ประชากรมีการอพยพมาจากหลายท้องที่ จึงมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันไป แต่มีจุดร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ ที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไว้ได้อย่างดี ทั้งประเพณีการแต่งกาย และความเชื่อที่อิงกับพระพุทธศาสนา ทำให้สังคมมีความสงบสุข อาศัยอยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูลกัน เคารพซึ่งกันและกัน และผลวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มี 4 ประการ ได้แก่ ทาน ให้สิ่งของปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งการแบ่งปัน การให้คำแนะนำ การให้ความรู้เป็นวิทยาทาน การให้โอกาสพัฒนาทักษะอาชีพ และการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข ปิยวาจา การใช้วาจาที่ไพเราะ ไม่พูดส่อเสียด ถูกถูกดูแคลน ไม่พูดโกหก ขึ้นนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ก่อเกิดความสามัคคี อตถจริยา การมีจิตสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม และสมานัตตตา การวางตนให้เสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติตนให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะการให้ความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขอย่างเท่าเทียม ทำให้ผู้คนในพื้นที่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เหมาะสมที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้านหลัก คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางอารมณ์ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ รัฐบาลควรมีแนวนโยบายที่จะพัฒนาพื้นที่นี้อย่างบูรณาการ ทั้งในด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ด้านการศึกษา ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่จะผดุงไว้ ซึ่งอัตลักษณ์อันมีคุณค่าของประชาชนอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ให้ยั่งยืนนาน สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). คุณธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทิตนา แคมมณี. (2546). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เมธีทิปส์.
- น้ำเพชร อยู่สกุล. (2553). ความเป็นเลิศในการบริการของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พรกมล ชูกุลพงษ์. (2554). การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). ความสุขของครอบครัว คือ ความสุขของสังคม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากิจการ โชติปัญญา. (2558). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศาสตร์ มมธ, 13(2), 53-54.
- พระอธิการปณิธิ อธิปัญญา (แก้วบุคคี). (2557). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50(4), 370-396.